

J I J L E E S T N I E T M A A R Z I J

EN

W A T D O E N W E E R A A N ?

Regionale VON - conferenties
Antwerpen 28 april 1973
Gent, 5 mei 1973.

Dit verslag stelt zich niet tot doel een samenvatting te geven van de discussies die gevoerd zijn op de VON-conferenties van voorjaar 73. Van de algemene beschouwingen die in de leeftijdsgroepen ter sprake kwamen, geven wij dan ook slechts het voornaamste. Wel geven wij zoveel mogelijk praktische ideeën, tips. Deze kunnen in geen geval eigen creativiteit en exploratie vervangen, maar wij hopen dat zij jullie bij de zoektocht naar beter leesonderwijs kunnen dienen als leeftocht voor onderweg. (Voorwaar een fraaie zin, waarvan wij het herlezen niet genoeg aan kunnen bevelen!)

Wij raden alleszins aan iedereen de lezing van het volledige verslag aan. Zeer veel ideeën kunnen met een geringe aanpassing overgebracht worden op een andere onderwijssoort, dan die waaruit ze voortkwamen. Verrassend was bv. in Gent de respons op het verslag van de groep kleuters, toen uit de groep "15 tot 18 jaar" prompt de reactie kwam: "Dat had ons verslag kunnen zijn!".

BASISIDEE

Wanneer een klas of een individuele leerling aan een bepaald soort lectuur toe is, moeten zij die krijgen. Het heeft geen zin de normale ontwikkeling van een leerling te negeren. De smaak van de leraar, die een gevormd lezer is (dat is ook een soort vak-idioot), is niet "de goede smaak". Dat hoeft de leraar niet te beletten de leerlingen regelmatig te confronteren met "betere" lectuur. "Wat de boer niet kent, lust hij niet".

De lectuur van de leerling moet kunnen aansluiten bij zijn volledige belevingswereld. Deze belevingswereld Verschilt:

- a) volgens leeftijd (vergeten wij daarbij niet dat in de hogere klassen van het S.O. binnen één klas leeftijdsverschillen van 2 jaar niet uitzonderlijk zijn.)
- b) volgens onderwijssoort (humaniora, technisch...)
- c) volgens sociale en emotionele (familiale) achtergrond.
- d) volgens de streek (Antwerpen, Hasselt, Westmalle)
- e) volgens vroegere lectuur- en onderrijsservaring.
- f) volgens iders persoonlijkheid.

Kortom, elke leerling is anders en zijn ontwikkeling verloopt langs andere wegen. Onze taak is het dan deze individuele ontwikkeling mogelijk te maken en te bevorderen.

Vooraf te Antwerpen werd uitvoerig gepraat over de doelstellingen bij het leesonderwijs. Het is niet de bedoeling van dit verslag, dat vooral praktische ideeën wil doorgeven, dit punt grondig uit te diepen. Laten we enkel stellen dat lectuur (en dus niet alleen fictionele teksten, "literatuur") de leerling kan brengen tot een intensere en meer persoonlijke beleving van zichzelf, van andere mensen, van de maatschappij waarin hij leeft en van die van vroeger. Bovendien maakt klassieke behandeling deze beleving gemakkelijk bespreekbaar. Literatuur is in het onderwijs geen doel op zichzelf.

KLEUTERS

Leren prentlezen en prentkijken - Kleuterbibliotheek.

Een kind bekijkt graag prentjes. Zijn belangstelling voor een verhaal wordt nog sterker wanneer het geïllustreerd is met platen of schetsen.

Het boek is een hulpmiddel bij de opvoeding van het kind, door zijn spel- en ontspanningswaarde, waardoor het de persoonlijkheid van de kleuter stimuleert en vormt.

Pedagogische waarde

- esthetisch : onderscheiden en appreciëren van vormen en kleurenharmonie.
- taalopvoeding: het kind heeft de behoefte om zijn gedachten uit te drukken en te vertellen wat het ziet en voelt. De leidster kan daarbij helpen en bv. het juiste woord aanbieden.
- intellectueel: - niet alleen taalverbetering, maar hierdoor ook leren verbanden leggen (het beeld onderstreept de gedachte).
 - verworven ervaring uiteten in allerlei expressievormen (tekenen, schilderen, boetseren, bewegen, enz.)
- stimuleren van de verbeelding.
- morele opvoeding (zonder in een zedenles te vervallen.)

Wat is een goed kleuterboek?

- aangepast aan behoeften en niveau van elk kind.
- beantwoordend aan de belangstelling van de kinderen
- de tekeningen moeten esthetisch verantwoord zijn:
 - afgewerkt
 - harmonisch van vorm en kleur
 - overeenstemmen met de inhoud van het verhaal.
 - aangepast aan de leeftijd.

Laat de kinderen zelf boeken kiezen.

- taal: -goed Nederlands: vlot, zonder dialectwoorden.
 - begrijpelijk (moeilijke woorden kan de leidster eventueel in het verhaal weven en vertellend verklaren.

- inhoud: - verantwoorde inhoud.
- begrijpelijk.
- aangepast aan de leeftijd.

Aangepaste boeken, prenten, verhalen.

De kleuter zoekt iets vertrouwds, uit zijn eigen, bekende wereld.

- 3-jarigen: eenvoudige verhalen, iets uit hun eigen leventje. (kinderen, dieren, bloemen), sprekende kleuren, eenvoudige tekeningen (weinig details en achtergrond).
- 4-jarigen: ze willen meer ontdekken en alles verder verkennen (iets over vreemde landen en ruimtereizen). Dit is de leeftijd om sprookjes te vertellen (fantasie).
- 5-6-jarigen: zij willen zelf oplossingen zoeken. Beginnen met avontuurlijke verhalen.

Je kan ook een boek voor de verschillende leeftijden gebruiken: het verhaal kan dan uitgebreid voor de oudsten en aangepast aan de leeftijd.

De leidster kan ook zelf boeken maken. Hiervoor verzamelt zij uit catalogi, tijdschriften enz. bv.

- verschillende soorten fruit,
- landschappen (opvolging van jaargetijden)
- gekleurde voorwerpen (rood, groen ...; om kleurenbegrippen bij te brengen)
- allerlei voorwerpen volgens hun vorm (rond, vierkant, driehoekig...)
- voorwerpen waarvan de namen rijmen (kip, schip, wip...)
- voorwerpen waarvan de namen met dezelfde klank beginnen (wagen, water,...)
- enz...

Hoe aanbieden ?

Dit is een vraag van het grootste belang, want de manier waarop de leidster de boeken aanbrengt of vertelt, zal bepalen of de kinderen al dan niet graag in boeken snuisteren of ermee werken.

- de leidster kan voorlezen of vertellen (vooraf altijd het boek lezen of inkijken. Je moet niet altijd gebonden blijven aan de tekst.)
- kleuters ook zelf eens laten boeken of verhaaltje kiezen.
- gedichtjes eerst vertellen, dan spelen en dan pas aanleren.
- kleuterbibliotheek kan dienen als vertrekpunt voor allerlei activiteiten maar ook als ontspanning voor als ze met ander werk of spel klaar zijn.

Functioneel aanwenden van kleuterboeken.

Enkele mogelijkheden:

- prenten logisch ordenen volgens het verloop van het verhaal.
- zelf boeken maken.
- manuele expressie (schilderen, boetseren, timmeren...)
- verhaal laten spelen.
- verwerken in kleutergymnastiek.
- poppenkast.
- zelf liedjes of gedichtjes maken.

Ook in dit opzicht is er veel verschil tussen bv. Rinkelbel-boeken en Dick Bruna-boeken.

- Rinkelbel e.d. in die zin: je kan er wel even over praten, maar het beperkt de creatieve expressiemogelijkheden.
- Bruna: biedt ruimere kansen om allerlei wegen op te gaan. Bij eenvoudige prenten kunnen telkens nieuwe verhalen opgebouwd bv.

Vergeet we tenslotte niet dat de leidsters de kleuters begeleiden en observeren bij het gebruiken en verwerken van boeken. Dit is immers hun allereerste functie.

6-TOT 11-JARIGEN

Motivatie voor de leerlingen

Het is zeker nuttig om eens een klasgesprek te wijden aan de vraag: "waarom lezen wij eigenlijk?".

Enkele ideeën komen steeds naar voor bij een dergelijk gesprek:

- het is een prettige bezigheid.
- het verrijkt je taal.
- ... "om" later de krant te kunnen lezen" (d.w.z. praktisch gebruik).

Hoe werken met boeken in de lagere school?

Het is niet steeds het taalboek waarin de interessantste teksten staan, die de leerlingen het best zullen stimuleren om zelf boeken te gaan lezen. Enkele leraars vertelden van hun ervaringen met volledige kinderboeken in de klas.

De gebruikte boeken waren:

- Albert van Nerum: Reintje in de steppe.
- Astrid Lindgren: Wij uit Bolderburen.

(Uit een jeugdbibliotheek hadden wij een vijftal exemplaren van elk boek kunnen bemachtigen. Je moet beslist eens gaan praten met de bibliothecaris/ esse van de dichtsbijge jeugdbibliotheek: wat voor diensten zou zijn / haar bibliotheek kunnen bewijzen bij het klaswerk? Dat is vaak veel meer dan we denken!)

Ludo Van Peer ging in een 5° leerjaar als volgt te werk met "Reintje in de steppe":

- 1) enkele jongens uit de klas hadden het hele boek gelezen.
- 2) sommige delen uit het boek werden verteld.
- 3) Het eerste hoofdstuk wordt voorgelezen. De kinderen noteren sommige woorden, de leraar peilt of er geen overbleven die ze niet begrepen hebben. Er wordt een samenvatting van het hoofdstuk gemaakt.
- 4) De klas wordt verdeeld in groepen die allemaal het hoofdstuk "Zwerfers in de steppe" lezen en vragen beantwoorden over het hoofdstuk. Daarna maken ze in groep (of individueel) een stripverhaal over het hoofdstuk. Opvallend was dat sommige jongens opnieuw het boek gingen lezen bij het tekenen: nauwkeurig lezen werd aangemoedigd.
- 5) Andere mogelijkheden die niet werden uitgebuit, zouden geweest zijn: - de kinderen zelf vragen laten maken bij de tekst;
- een beoordeling laten schrijven.

Theo Franssen verwerkte "Wij uit Bolderburen" van Astrid Lindgren in een 3° leerjaar. Vijf jongens hadden het hele boek gelezen. Ze vonden het "mooi", "boeiend", "soms grappig".

- 1) De eerste twee hoofdstukken werden voorgelezen door kinderen die dit voorbereid hadden; het derde hoofdstuk werd verteld; enz. Op die manier kon het hele boek afgehandeld worden op 14 dagen, zonder dat de rest van het taalonderwijs verwaarloosd werd.
- 2) alle leesvormen konden geïntegreerd worden.
- 3) het kwam tot erg goede gesprekken over onderdelen van het boek.
- 4) ook tekenen en knutselen sloten erbij aan.

12-TOT 14-JARIGEN.

In deze groep werd zowel te Gent als te Antwerpen uitvoerig gesproken over de doelstellingen van het leesonderwijs bij deze leerlingen. De basisidee uit de algemene inleiding is ook voor deze leeftijd volkomen te handhaven, al wordt dit vaak door leerders en samenstellers van schoolboekjes over het hoofd gezien. Wij moeten uitgaan van de belangstelling van het kind zelf, ook van het opgroeiende kind, zoals we dat vanzelfsprekend vinden voor kleinere kinderen. Ook jeugdlektuur heeft een zeer specifieke waarde zelfs een literaire. In het buitenland, meer dan bij ons, is men zich daar terdege van bewust.

Doelstellingen:

I. Onze eerste doelstelling moet wel zijn het kind tot lezen te stimuleren. De boeken die we aanbieden moeten dus in de

eerste plaats spannend zijn en een problematiek behelzen die eigen is aan het kind en niet aan de volwassene. Veel teksten die over kinderen handelen zijn immers geschreven vanuit de beleving van de volwassenen t.o.v. het kind, en niet vanuit de beleving van het kind zelf. Boeken die over verleden of toekomst (science fiction) handelen zijn zeker geschikt want ze doen beroep op de fantasie van het kind.

2. De doelstelling die samenhangt met de voorgaande is dat we het kind moeten brengen tot inzicht in wat het leest. Door de middelen, zoals er enkele in de suggesties vervat zijn (spel, expressie, discussie), zal het kind beter bij de tekst betrokken worden en leren een inspanning te leveren om beter en diepgaander te begrijpen wat het leest. We moeten dus niet gemakkelijk of oppervlakkige lectuur aanbieden, maar wel lectuur op het niveau van het kind.

Zo zal het kind later als volwassene niet alleen leesbereid blijven, maar ook de waarde kennen van de inspanning die tot meer begrip en inzicht bijdraagt. En zo zal het ook binnen een paar jaar niet vreemd of afwijzend staan tegenover lectuur voor volwassenen en eerder naar het goede boek grijpen dan naar het gemakkelijke.

3. De doelstelling kan dus niet zijn: onze leerlingen de eigen schrijvers te leren kennen, hoe prijzenswaardig de bedoeling ook mag zijn. Schrikken wij immers niet veel leerlingen af van de zogenaamde betere lectuur, doordat wij ze aanbieden op een ogenblik dat zij ze nog als saai ervaren?

Daarenboven bieden wij meestal slechts fragmenten aan (zie onze bloemlezingen), die echter niet altijd de geest van het hele boek weergeven. Wat gebeurt er? - ofwel zal het kind niet het hele boek lezen, ontwikkelt er zelfs een tegenzin voor, daar het fragment al saai was(niet boeiend).

- ofwel vindt het kind toch wel iets in het fragment en vraagt naar het hele boek. Wij moeten echter de lectuur afraden om diverse redenen (moreel is het niet verantwoord voor die leeftijd, het boek is te zwaarmoedig, te filosofisch, e.d.). Het kind voelt zich bedrogen en met een "later mag het wel" met een kluitje in het riet gestuurd.

Besluit: Jeugdlectuur wil dus niet zeggen oppervlakkige, kinderachtige lectuur, maar wel lectuur aangepast aan het kind. Wij, de leraren, zijn echter niet altijd op de hoogte van wat nu geschikte lectuur is voor onze leerlingen. Wij lezen uiteraard liever een boek voor volwassenen met problemen die ons aanspreken, dan een voor kinderen, al kan dit soms zeer prettig, want spannen en psychologisch verantwoord zijn. Ons baseren op lectuurlijsten van uitgeverijen alleen zou echter al te naïef zijn.

Hoe werken met teksten?

De conferentiedeelnemers bogen zich over de mogelijkheden met het eerste hoofdstuk van "De brief voor de koning" van Tonke Dragt. Het speelt zich af in de middeleeuwen, de tijd van de

ridders. Een jonge schildknaap moet zich met enkele kameraden tijdens een nacht door bezinning en gebed voorbereiden op de volgende dag. Die dag zullen ze immers tot ridder geslagen worden door de koning. De jongens hebben zwijgverbod gekregen. Tijdens de nacht wordt er echter aan de poort geklopt. Einde van het eerste hoofdstuk.

Enkele suggesties met bedenkingen, zoals ze door de groepen naar voren werden gebracht:

1. Een inleidende les geven, eventueel met platen e.d. over de middeleeuwen.
bedenking: indien we het lezen als zodanig beogen, is een inleidende les overbodig. De tekst spreekt voor zichzelf en zal vanzelf de middeleeuwse sfeer oproepen.
2. De leerlingen dadelijk in de klas het hoofdstuk laten lezen, zodat onmiddellijk daarop met de tekst kan gewerkt worden.
bedenking: niet alle kinderen hebben eenzelfde leestempo. Huislectuur geeft niet zoveel zekerheid aan de leraar, de zekerheid dat de kinderen de tekst inderdaad kennen. De leraar moet alle kinderen een tekst kunnen aanbieden.
3. De moeilijke en typische woorden bespreken om zeker te zijn dat de tekst gelezen werd.
bedenking: wanneer een tekst zo spannend is als deze, zal woordverklaring overbodig zijn en zal het kind de nieuwe begrippen begrepen hebben en zich dus eigen gemaakt hebben uit de kontekst, of zal het al vroeger uitleg gevraagd hebben.
4. Een klassengesprek over de tekst.
bedenking: indien dit gesprek alleen maar dient om te controleren of de tekst gelezen of begrepen werd, zal het weinig belangstelling bij de kinderen krijgen. De kinderen kunnen beter op een andere wijze bij de tekst betrokken worden.
5. Creatief schrijven: de leerlingen mogen nu als stel oefening schrijven hoe het verhaal verder zou kunnen verlopen.
bedenking: hier wordt het kind sterk gestimuleerd tot schrijven. Er wordt beroep gedaan op zijn fantasie. Op deze leeftijd is dit wel zeer geschikt. De diverse versies kunnen later voorgelezen worden en aanleiding geven tot discussie.
6. Dramatische expressie: o.a. rollenspel ligt hier voor de hand
vb. dialoog tussen 2 kameraden met verschillend standpunt tegenover de situatie op het einde van het hoofdstuk;
dialoog tussen de schildknaap (hoofdpersoon) en de persoon die geklopt heeft;
gesprek tussen de hoofdpersoon, zijn kameraad en de persoon aan de deur.
bedenking: de beleving van de situatie kan door de kinderen zeer verschillend ervaren worden wat aanleiding kan geven tot een zeer levendige en diepgaande

discussie over de morele waarde van plicht en plichtsverzuim en de reële waarde van een verbod.

Hier kan de leraar het meest de situatie laten "vertalen" naar één uit het huidige leven van de kinderen.

7. Discussie zoals die reeds voorkwam na het vorige punt.

bedenking: veel hangt af van de aard van de klas waar de leraar mee te maken heeft. Ook de leeftijd speelt een grote rol. Uiteraard zal de concrete inleving in een persoon en zijn probleem een jong kind meer aanspreken dan een zuivere theoretische discussie.

8. Analoge situaties laten zoeken en spelen uit het leven van de kinderen of van hun omgeving.

bedenking: deze vorm is misschien wat moeilijk voor jonge kinderen. De leraar moet dit zelf uitmaken volgens de klas waar hij mee werkt.

Aanbevolen jeugdlektuur voor 12-14- jarigen.

Tonke Dragt: Torenhoog en mijlenbreed (science fiction) 14-15j.

De brief voor de koning (ridderverhaal) 12-13 j.

De zevensprong (fantastisch) 12-13 j.

An Rutgers - Van der Loeff Een kans op geluk (avontuurlijk-psych.) 14-15j.

Met open ogen (psych.) ± 14 j.

De kinderkaravaan (spannend) 12-13 j.

Als je zou durven.

Rosemary Sutcliff: De adelaar van het negende (histor.)

Om het rood van de krijger.

De sage van Finn Mac Cool "

Een koning voor de Dalhyaden

Paul Biegel De tuinen van Dorr (sprookje met maatschappelijke tendens) 12-13 j.

Jan Terlouw: Koning van Katoen " " 13-14 j.

René Struelens Vlucht langs de Ahapoer

Anne Holm: David ontdekt de wereld.

Miep Diekman: De boten van Bralleput

Marijn bij de Lorredraaiers 14j.

Reginald Maddock De machtige boog 12 -13 -14 j.

Henk van Kerkwijk: Schakelfout.

James Krüss Tim Daulder die zijn lach verkooft.

Joan Robinson Het zilveren anker 12-14j. (psych.)

Southall De Gomboom

Diekman De dagen van Olim.

Waar halen we de informatie?

-
- Boek en Jeugd, Uitg. Ploegsma, 's Gravenhage.
(voor België: De Vries en Brouwers, Haantjeslei,
Antwerpen.)
 - Loise M. Boerlage: Jeugdboeken lezen en kiezen, Groningen 1964.
 - W.J.H. Schenk: Jeugdboek en school, Groningen 1955.
 - An Rutgers van der Loeff-Basenaer: De druiven zijn zoet, Groningen, 1967.
 - Lectuurgids: (afdeling met bespreking van jeugdboeken)
 - Jeugdboekengids Katholieke Centrale voor Lectuurinformatie en Bibliotheekvoorziening (periodiek).
 - A. Oldersma: Lezen en muzische vorming. (Brochurenreeks n°2, Stichting Lodewijk de Raet.)

Zie ook de bibliografie in het verslag van de vorige VON-conferentie (1972) in Groot-Bijgaarden.

15 - 18 jarigen.

Wat lezen?

1° Op deze leeftijd gebeurt de overgang van de typische jeugdlectuur naar "volwassenenlectuur". Er bestaan wel een aantal boeken (zgn. "bruglectuur") die speciaal voor deze leeftijd geschreven zijn, maar een blik op bv. Jeugdboekengids (tijdschrift) leert ons al gauw dat deze veel minder talrijk zijn dan de boeken voor jonge lezers.

a) Boeken die jeugdproblemen behandelen, moeten die vanuit een "jeugdstandpunt" bespreken en niet de weemoedige herinnering van een volwassene zijn. Dus bv. niet A. Van Hoogenbemt: "De stille Man" of Hella Haasse: "Oeroeg" maar bv. wel

Miep Diekman: De dagen van Olim (meisjes)

Jan Wolkers: Serpentina's Petticoat

Ward Ruyslinck: Wierook en Tranen

Anne de Vries: Bartje

G. Bomans: Pieter Bas (werk van een 18-jarige)

A. Zindel: Mijn liefje, mijn hamburger.

A. Rutgers van der Loeff: Alleen tegen allen (16j.)

J.D. Salinger: The Catcher in the Rye ("Puber") (16j.)

b) Fantastische verhalen doen het heel goed met 15-16 jarigen. Reden hiervoor zal wel gedeeltelijk de mode zijn, maar het is toch wel duidelijk dat de innerlijke verwarring bij de puber ook een grote rol speelt. Het is wel nodig de leerlingen geleidelijk en respectvol weg te helpen van de grofste sensatie, zoals die in sommige griezelverhalen wordt geëxploiteerd. Ik had o.m. succes met: Jean Ray: Malpertuis.

E.A.Poe: Fantastische verhalen.

J.R.R.Tolkien: De Hobbit en In de Ban van de Ring.

F. Bordewijk: Fantastische Verhalen.

Ook SF-verhalen in alle soorten en kwaliteiten.

c) "Realistische" verhalen van bv. E.Claes, Elsschot, A. Coolen en Den Doollaard. Opmerkelijk is dat men op deze leeftijd "Daar is een mens verdronken" (E. Claes) realistischer acht dan "Mijn kleine oorlog" (L.P. Boon.)

d) Dan zijn er nog:

- oorlogsverhalen (waaronder ontzettend veel rommel, die ongunstig inwerkt op hun al niet geringe sensatiezucht).
- historische verhalen (ik ken er geen dat geschikt is voor die leeftijd, maar dat zal wel aan mij liggen.)
- dierenverhalen: hiervoor zijn vaak fervente liefhebbers: Anton Koolhaas is hier de grote naam, maar ook E.Claes: Floer het Fluwijn, en P.Lebeau: Mijn vriend Max.
- humor: wel Bomans, maar meestal niet Carmiggelt.

e) Poëzie: kan alleen aangebracht met kleine hapjes. Vijftien-jarigen schrijven liever gedichten dan ze te lezen.

f) Toneel is om te zien of om te spelen, niet om te lezen.

g) En dan is er nog om de drie jaar een witte merel die met smaak in de Canterbury Tales of de Divina Comedia grasduint. Ook hij moet zijn kans krijgen.

h) En als ze zich alleen interesseren voor Asterix, de verhalen uit de Libelle-Rosita, de Dubbeldekkers en Mannix dan moet daarover met hen gepraat worden, en ook dit met respect.

2°. Zakelijke of "niet-fictionele" teksten moeten eveneens een grote plaats innemen. De leerlingen moeten deze leren hanteren op alle manieren, ook al om er kritisch te leren tegenover staan. Veel interessante artikels staan in weekbladen (Knack, De Spectator, Vlaamse Elsevier - De Nieuwe is meestal te moeilijk tenzij in het laatste jaar humaniora) en in kranten (niet alleen beschouwende artikels, maar ook berichtgeving, vergelijking van berichten en toneelrecensies in verschillende bladen enz.). Het Nederlands van Test-Aankoop is helaas vaak niet voorbeeldig. Daarnaast kunnen ook gelegenheidspublicaties als verkiezingsfolders, pamfletten, reclame, aankoopcontracten, katalogen enz.) de basis vormen voor allerlei werk.

Niet-fictionele teksten lees je in feite steeds in een bepaalde situatie: omdat je je wil informeren over iets wat je bezighoudt. Dat moet ook de keuze van de teksten bepalen. Een volledig losstaande, uit de lucht vallende tekst is steeds veel moeilijker dan een die men echt wil lezen.

3° Min of meer op de hoogte blijven van wat de leerlingen lezen, van het individuele leespeil, vraagt van de leraar een grote

inspanning. Als ik kennis maak met een nieuwe klas vraag ik om eens op te schrijven welk het mooiste boek was dat ze vorig jaar gelezen hebben en waarom dat het mooiste boek was.

Het bovenstaande is evengoed geldig voor de beroepsafdeling als voor de Latijns-Griekse. Wie kunstmatig probeert "het peil hoog te houden" zal gestraft worden met de onverschilligheid van zijn leerlingen.

Een boek aanbrengen.

Wie na het bovenstaande gelezen te hebben, opgelucht een werk uit het lijstje kiest en dit aan zijn/haar klas voorzet, gaat misschien een nieuwe ontgoocheling tegemoet. Dat ligt dan waarschijnlijk niet aan het lijstje (wat dacht je!) of ook niet aan de leraar (uiteraard niet), maar aan de keuze van het moment. Als er een bepaald probleem leeft in de klas, of bij individuele leerlingen, zouden wij daarop moeten kunnen inspikken met een boek of een andere tekst. Uiteraard zijn dergelijke begenadigde momenten, waarop iedereen "Lijmen" of "Groenten uit Balen" wil lezen, omdat er juist een staking in de buurt is, of omdat we een heleboel met reclame gedaan hebben.

Daarom is het vaak nodig zelf de thema's waar rond we willen werken te creëren of af te spreken.

- school en opvoeding: het rode boekje enz. enz., Bordewijk: Bint, stukjes van Jos Ghysen, Theo Thijsse: Kees de Jongen, Bomans: Pieter Bas.....
- de boer (Timmermans, Streuvels (De Oogst!), gedichten van H.C.Poot (van wie?!))
- de liefde (noem maar op)
- de muziek: veel poëzie, liederteksten, A. van Schendel: De wereld een dansfeest.
- de oorlog: Claes, Boon, Böll, krant en weekblad, wat zegt de geschiedenisleraar?

Dan nog zal het nodig zijn sommige boeken aan te brengen:

- bv. door eerst het fenomeen staking, liefde of school uitvoerig te laten bespreken of anderszins ervaren: bezoek, interview, film...
- bv. opdracht: gegeven drie wetenschapsmensen (45, 35, 25 jaar), één dokter, nog twee mensen die je mag kiezen. Maak een spel waarin zij optreden (in groepen). Na bekijken en bespreken lezen we "Het Gevaar" van J. Vandeloo en wegen zijn oplossing af.

Tot nog toe zijn we uitgegaan van de veronderstelling dat we met de hele klas dezelfde tekst lezen, maar ideaal is dat beslist niet, vermits elke leerling een eigen ontwikkeling volgt. Het is daarom beter als elke leerling zijn eigen lectuur kiest en die in de klas naar voren brengt. In grote klassen kan het bezwaar d van het tijdverlies opgevangen worden door in (zo homogeen mogelijke groepen te laten werken.

Tenslotte blijft dan de eeuwige vraag: fragment of volledig werk ?
Voor het fragmentarisch behandelen pleit:

- a) teksten gemakkelijk voorhanden (een goede bloemlezing nl.)
- b) veel variatie
- c) geeft een goede stimulans om het werk volledig te gaan lezen.
- d) encyclopedisch overzicht (met verstand te hanteren).

Hierop antwoorden de "totalitaristen":

- a) een boek is een geheel dat niet versnipperd mag worden.
- b) de situatie met het volledige boek is minder schools
- c) wat blijft er van al die fragmenten na twee jaar over ?

Leerlingen die beide systemen meegemaakt hadden, gaven doorgaans de voorkeur aan de volledige boeken, hoewel er ook onder hen fervente "fragmentariërs" zijn.

Een boek verwerken

Louter stilistisch, literair-historische of structurele bespreking heeft nog nooit iemand voor de literatuur gewonnen en realiseert zeker niet de vormende doelstellingen van het literatuuronderwijs.

Enkele ideeën om het eens anders te doen:

- een hoofdstuk omwerken tot poppenspel, luisterspel, toneelspel, pantomime.
- boek voorstellen: gecommentarieerde voorlezing.
- een luisterspel met alleen de dingen uit een boek.
- proces van een personage (bv. Mink uit "Ik was geen soldaat")
- filmdraaiboek maken voor een fragment (verplicht tot zeer precies lezen.
- tekenen, collage...
- kaarten tekenen (bv. bij H. Mulisch: "Wat gebeurde er met sergeant Masuro ?")
- ieder leerling krijgt een personage uit het boek toegewezen om speciaal op te letten: heeft de schrijver jou goed behandeld, heeft hij je juist begrepen ?
- hoe zou de hoofdfiguur gereageerd hebben in andere omstandigheden ? Hoe zou Laurmans (uit Kaas) gereageerd hebben als hij Waldo (uit Wierook en Tranen) ontmoet had ?

Diverse schrijfofdrachten:

- verhaal vanuit een andere vertelsituatie (ik-hij, personeel-autorieel, een nevenfiguur, een voorwerp vertelt).
- kranteberichten schrijven waarin de voornaamste gebeurtenissen uit het verhaal worden meegedeeld.
- In Memoriam voor overleden personage.
- een flaptekst voor het boek.
- recensies van een boekhandelaar, de leraar, een recensent die het boek alleen maar doorbladerd heeft...
- een rapport aan een commissie die moet beslissen of dit boek in aanmerking komt voor verfilming.
- fragment voorlezen, de leerlingen schrijven het vervolg.

- zelf een verhaal of gedicht schrijven in de stijl van... (de destijds traditionele "imitatio")
- Nog een aantal ideeën voor wie graag structureel werkt in Interkom 9 (1973)

Besluit

Al deze mogelijkheden veronderstellen uiteraard een bepaald soort verhouding tussen leraar en klas, zodat een zekere ongeremdheid bestaat. Naarmate de leerlingen ouder worden, zullen ze vaak minder geneigd zijn om te spelen en in plaats daarvan liever praten.

En verder...

Het probleem is meestal niet zozeer om geschikte lectuur te vinden voor de retorica. Zoals reeds eerder opgemerkt ligt het probleem veeleer bij de 15-16-jarigen en in de technische en beroepsafdelingen. Wie verblijdt Von-Informatie eens met enkele titels van werken die zijn/haar leerlingen op die leeftijd graag lezen?

Aan dit verslag werkten mee: (Miek De Smet (kleuters)
(Lucienne van Ghelder (6-11-jarigen)
(Dora Smeesters (12-14-jarigen)
(Roger Roger (15-18-jarigen)

Eindredactie: Roger Roger.

DE VON HEEFT JE NODIG !

Wij sturen dit verslag niet alleen naar de VON-leden, maar ook naar iedereen die inschreef voor de conferenties te Gent of te Antwerpen.

Je inschrijving voor deze conferentie wijst erop dat je belangstelling hebt voor de VON en dat ook jij zoekt naar vernieuwing in ons moedertaalonderwijs. Daarom durven wij je vragen om lid te worden van de VON.

De besparingen van de regering op het gebied van de volksonwikkeling hebben ook de VON zwaar getroffen. Hierdoor waren wij reeds verplicht een tweedaagse conferentie die al volledig gepland was, af te gelasten (najaar '73). Wij hebben dringend meer leden nodig om een ruimere financiële armslag te krijgen. Je zult zien: uit liefdadigheid alleen hoeft je het niet te doen !

Lidmaatschap A kost 300 F. Hiervoor krijg je vier maal per jaar Moer (en in 1974 twee extra-nummers erbij !), vijfmaal VON-informatie, alle mitnodigingen voor en verslagen van conferenties en reductie op VON-evenementen.

Lidmaatschap B kost 100 F en is een lidmaatschap zonder Moer.

Studenten betalen 200 F (met Moer) maar moeten dan wel school en jaar opgeven.

Alle betalingen gebeuren op postrekening 0.10 van het Gemeentekrediet van België, voor rekening 068-0389380-49 t.n.v. VON, Houte 38, 9510 BALEGEM.